

งานมหกรรมคุณภาพ (Quality Conference) ครั้งที่ 28 คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

เรื่องเล่าเราพลี

ความรู้สึกร่วมกันของน้องคักร

10 สิงหาคม 2564

158

หัวใจดวงใหม่ในวันพอ

นางสาวอนุสรณ์ ธนิกกุล

หอผู้ป่วยวิกฤตหัวใจ 91 ฝ่ายการพยาบาลศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตน์

คุณเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์ไหม โดยเฉพาะเรื่องราวของชีวิต ที่เหมือนได้ชีวิตใหม่อีกครั้ง หากจะพูดถึงชีวิตใครสักคน คงเป็นเรื่องยากที่จะอธิบาย โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตของชีวิต ที่ไม่สามารถคาดเดาเหตุการณ์ในอนาคตได้แน่นอน ทุกคนคงปรารถนาการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ไม่เกิดการเจ็บป่วยคงจะดีที่สุดในชีวิต แต่หากวันหนึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ การเข้าใจ ยอมรับ และการดูแลตัวเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี คงเป็นสิ่งเดียวที่สามารถทำให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้ เช่นเดียวกับผู้ป่วยรายนี้

ย้อนไป ประมาณเดือนสิงหาคม ปี 2562 ในช่วงสาย ๆ ของวันหนึ่ง ขณะที่ฉันและพยาบาลอีกหลายคนในหอผู้ป่วยวิกฤตหัวใจ ศูนย์การแพทย์สมเด็จพระเทพรัตน์ กำลังให้การดูแลผู้ป่วยตามปกติ ดังเช่นทุก ๆ วัน ทันใดนั้นก็มีเสียงโทรศัพท์ดังขึ้น ปลายสายจากพยาบาลประสานงานรับผู้ป่วย แจ้งว่า เราต้องรับผู้ป่วยใหม่ จากหน่วยตรวจผู้ป่วยนอก ซึ่งอาการของผู้ป่วย ณ ขณะนั้น มีอาการหอบเหนื่อย จากภาวะหัวใจล้มเหลว หลังจากที่ได้รับแจ้ง ทุกคนภายในเวร ต่างพากันเตรียมพร้อมในการรับผู้ป่วยรายนี้เข้ารับการรักษาทันที ครั้งแรกที่พบกับผู้ป่วย ชายวัยใกล้เกษียณ อายุ 55 ปี รูปร่างผอม สีหน้าอ่อนเพลีย หายใจหอบเหนื่อย “สวัสดีค่ะ ดิฉันเป็นพยาบาลที่น่ะค่ะ ตอนนี้อาการเป็นอย่างไรบ้างคะ” ฉันกล่าวทักทาย พร้อมกับสอบถามอาการทั่วไปและประเมินผู้ป่วยตามปกติ สิ่งที่น่าสนใจได้ชัดด้วยใจ คือ ความเป็นกันเองของผู้ป่วย พูดจาสุภาพ อ่อนน้อม อธิบายดี และยังแอบเกรงใจพยาบาลเล็กน้อย ฉันพูดคุยสร้างสัมพันธ์ภาพ จนผู้ป่วยอนุญาตให้ฉันเรียกขานคุณลุงได้ คุณลุง ซึ่งยังไม่ทราบ ว่าเกิดอะไรขึ้นกับตัวเองพร้อม ๆ กับฉันที่ยังไม่ทราบประวัติคนไข้โดยละเอียด เมื่อแพทย์ได้ทำการตรวจหัวใจคุณลุง ด้วยคลื่นเสียงความถี่สูง (Echocardiography) ก็พบว่า ประสิทธิภาพการบีบตัวของหัวใจคุณลุงเหลือเพียงแค่ 8% ซึ่งถือว่าน้อยมาก หัวใจเพียงดวงเดียวของคุณลุง อ่อนแอเกินกว่าที่จะสูบฉีดเลือดไปเลี้ยงส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้เพียงพอ หัวใจที่เต้นเพียงแผ่วเบาครั้งนี้ ไม่สามารถรักษาได้ด้วยวิธีอื่น ๆ อีกแล้ว แพทย์จึงพิจารณาการรักษาโดยการผ่าตัดปลูกถ่ายหัวใจซึ่งเป็นหนทางที่จะช่วยให้ชีวิตคุณลุงดำเนินต่อไปได้ และแน่นอนว่าการเปลี่ยนการปลูกถ่ายอวัยวะ ต้องใช้ระยะเวลาในการรอผู้บริจาค ซึ่งไม่อาจทราบได้ ว่าต้องรอไปอีกกี่วัน กี่เดือน วันที่ที่คุณลุงทราบ ว่าต้องเปลี่ยนหัวใจ ฉันสังเกตเห็นแววตาแห่งความหวังที่จะได้ชีวิตใหม่ แต่หลังจากคุณลุงเข้ารับการรักษาก็ผ่านไปนานความดันโลหิตของคุณลุงลดลงอย่างกะทันหัน เป็นภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงและมีอัตราการเสียชีวิตสูง แพทย์ต้องปรับระดับประคองหัวใจคุณลุงไว้ระหว่างรอหัวใจดวงใหม่อย่างเร่งด่วน โดยการใส่เครื่องพยุงหัวใจทางหลอดเลือดแดงใหญ่บริเวณขาหนีบด้านขวา ซึ่งเทคโนโลยีทางการแพทย์นี้ใช้ในการรักษาผู้ป่วยที่มีภาวะช็อกจากโรคหัวใจหรือใช้ในระหว่างการรอผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจเพื่อลดการทำงานของหัวใจและช่วยเพิ่มเลือดไปเลี้ยงหลอดเลือดหัวใจได้มากขึ้น พวกเขาทุกคนต่างช่วยกันคนละไม้ละมือจนสามารถช่วยให้หัวใจคุณลุงที่สามารถสูบฉีดเลือดไปเลี้ยงร่างกายได้อย่างเพียงพอ สายยางขนาดใหญ่ ที่สอดอยู่ในหลอดเลือดแดงเกือบถึงหัวใจ ต้องคาสาบไถ่ตลอดเวลา และ ยังมีสายต่าง ๆ ที่ช่วยในการเฝ้าระวังหัวใจติดอยู่เต็มตัว ทำให้คุณลุงต้องมีข้อจำกัดในการเคลื่อนไหวและไม่สามารถลงขาเดินได้ 30 องศา ส่งผลให้การใช้ชีวิตประจำวันของผู้ป่วยลำบากมากยิ่งขึ้น ต้องนอนบนเตียงตลอดเวลา ทำให้ฉันตระหนักได้ว่า การดูแลผู้ป่วยรายนี้ต้องมีความละเอียด ใส่ใจ และเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ร่วมกับการดูแลด้านจิตใจผู้ป่วย ฉันจะคอยพูดคุยและให้กำลังใจคุณลุงอยู่เสมอ ถึงแม้จะมีข้อจำกัดมากมายเพียงใดก็ไม่ได้ทำให้คุณลุงท้อแท้หรือสิ้นหวัง มีหน้าที่ให้ฉันมีกำลังใจในการดูแลคุณลุงต่อไปเช่นเดียวกัน ชื่อของผู้ป่วยถูกส่งไปขอรับบริจาคหัวใจและต่อคิวตามปกติ การรักษาดำเนินไปเรื่อย ๆ เวลาผ่านไปวันแล้ววันเล่า ไม่มีใครบอกได้ว่าเมื่อไหร่จะได้หัวใจดวงใหม่ คุณลุงไม่เคยสอบถามถึงการได้รับบริจาคเลย เพราะการได้รับบริจาคหัวใจมานั้นหมายถึงว่าต้องมีคน ๆ หนึ่งต้องจากไป เราจึงรอเพียงแค่นาทีหรือสองชั่วโมงเท่านั้น ก็ทันเวลาแล้วเลยผ่านไปเกือบสองเดือน ขณะที่คุณลุงไม่ได้เจอบริวารคนอื่น ๆ เลยนอกจากเตียงผู้ป่วยและห้องสี่เหลี่ยม อยู่บนเตียงตลอดเวลาโดยมีพยาบาลเป็นผู้ช่วยเหลือกิจวัตรประจำวันทุกอย่าง จนถึงวันที่ทุกคนรอคอยก็มาถึง เมื่อคุณหมอโทรแจ้งว่าได้รับการบริจาคหัวใจแล้ว ฉันและพยาบาลทุกคนที่ดูแลคุณลุงต่างพากันดีใจ รีบแจ้งให้คุณลุงรู้ทันที “คุณลุงคะ คุณหมอโทรแจ้งว่าตอนนี้มีผู้บริจาคหัวใจแล้วค่ะ” สีหน้าที่แสดงออกฉันรู้สึกได้ว่าคุณลุงก็ดีใจเช่นกัน ทุกคนรีบเตรียมความพร้อมของผู้ป่วยเพื่อการผ่าตัด โทรศัพท์ดังขึ้นอีกครั้ง คุณหมอโทรกลับมาแจ้งว่า จากการตรวจเช็คอย่างละเอียดแล้ว หัวใจดวงนั้นไม่เหมาะสมเพียงพอสำหรับคุณลุง รอยยิ้มบนใบหน้าทุกคนกลับหายไป กลายเป็นแววตาที่เศร้าหมอง ไม่มีใครกล้าและพร้อมที่จะเดินกลับไปแจ้งผู้ป่วย กลายเป็นความสิ้นหวัง เสียใจ เปรียบเสมือนห้องที่มีมิติมานาน ถูกเปิดศตวรรษให้สว่างขึ้น แต่ไม่นานนั้นก็ดับวูบลงอีกครั้งอย่างกะทันหัน แต่ถึงอย่างไรเราก็ต้องบอกความจริงกับผู้ป่วย “คุณลุงคะ ทางคุณหมอ โทรมาแจ้งว่า หัวใจดวงนั้นไม่สามารถเข้าได้กับหัวใจคุณลุงค่ะ” เสียงของฉันสั่นเครือเล็กน้อย แต่เสียงที่ได้ยินคุณลุงตอบกลับพวกเราว่า “ไม่เป็นไร มันยังไม่ใช่วินาทีของเรา” แม้ผู้ป่วยจะแสดงออกมาว่า ไม่เป็นไรแต่ในใจลึก ๆ ไม่อาจคาดเดาได้ เขาอาจจะกำลังเสียใจ สิ้นหวัง สิ่งเดียวที่ฉันทำได้ตอนนั้นคือการให้กำลังใจและดูแลผู้ป่วยประคับประคองและป้องกันไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ เป็นสิ่งที่เราปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภาวะแทรกซ้อนจากการใส่เครื่องพยุงหัวใจเป็นระยะเวลานาน เช่น หลอดเลือดขาขาดเลือดเฉียบพลัน และการติดเชื้อเนื่องจากตอนที่คุณลุงได้ใส่เครื่องพยุงหัวใจมาเป็นระยะเวลานานถึง 72 วันแล้ว ซึ่งโดยปกติการใส่สายทางหลอดเลือดที่มากกว่า 14 วัน โอกาสที่จะเกิดการภาวะแทรกซ้อนดังกล่าวจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น บทบาทที่ท้าทายและสำคัญที่สุดในตอนนี้คือการดูแลผู้ป่วยด้วยหัวใจและตามมาตรฐานวิชาชีพ เป็นสิ่งที่พวกเราตระหนักอยู่เสมอ และแล้วในวันหนึ่ง วันพุธที่ 5 ธันวาคม วันที่ทุกคนรู้ตัว คือ วันพอ เป็นวันที่ทุกคนจำได้ไม่ลืมในทุก ๆ ปี ในขณะที่ฉันและพยาบาลทุกคนกำลังปฏิบัติหน้าที่ ดูแลให้การพยาบาลผู้ป่วยอยู่นั้น โทรศัพท์แห่งการรอคอยได้ดังขึ้น “สวัสดีค่ะ CCU ชั้น 9 อาคารสมเด็จพระเทพฯ ค่ะ” ปลายสายเสียงของคุณหมอผู้ดูแลผู้ป่วย “หมอจะแจ้งว่าคุณลุงได้หัวใจแล้วนะค่ะ เตรียมคนไข้ให้พร้อมหน่อย เดี๋ยวผมโทรมาบอกเพิ่มอีกที” สิ่งที่ได้ยินนั้นทำให้หัวใจของทุกคนพองโตอีกครั้ง บทเรียนมาจากครั้งที่แล้ว ไม่มีใครรีบวิ่งไปบอก ผู้ป่วยในทันที เนื่องจากเกรงว่าจะทำให้ผู้ป่วยต้องผิดหวังอีกครั้ง เราจึงได้แต่เฝ้ารอและภาวนาให้หัวใจดวงนี้เหมาะสมกับคุณลุง ถึงแม้ในใจลึก ๆ จะรู้ว่าเราอาจจะต้องผิดหวังอีกครั้ง ขณะที่พยาบาลทุกคนกำลังเตรียมผ่าตัดอย่างรวดเร็วและไม่ให้เกิดความผิดพลาดฉันสังเกตเห็นผู้ป่วยมองออกมาด้วยแววตาสงสัยว่าเกิดอะไรขึ้น และแล้วเสียงโทรศัพท์ดังขึ้นอีกครั้ง เป็นคุณหมอเจ้าของไข้เอง “คุณพยาบาลเตรียมคนไข้ เข้าห้องผ่าตัดนะค่ะ เดี๋ยวเราจะต้องผ่าตัดเปลี่ยนหัวใจให้คุณลุงแล้วค่ะ” ทุกคนใจอย่างบอกไม่ถูก คราวนี้เราสามารถบอกกับผู้ป่วยได้แล้ว ทุกคนค่อย ๆ เดินไปที่ละคน สองคน นำพาเรียมคลอ “คุณลุง ๆ ได้หัวใจแล้ว เดี๋ยวเราต้องเตรียมตัวไปห้องผ่าตัดแล้วนะค่ะ” คุณลุงก็ตอบรับ “ครับ” พยาบาลยืนนำหน้าด้วยความปลื้มปิติ คุณลุงพูดว่า “ว่าจะไม่ร้องไห้แล้วนะ” หลังจากนั้นน้ำตาไหลตามกันทั้งผู้ป่วยและพยาบาล ไต่ ๆ จนถึงเวลาที่เจ้าหน้าที่มารับผู้ป่วยไปห้องผ่าตัด ซึ่งภายหลังการผ่าตัดผู้ป่วยต้องไปพักที่ห้องผู้ป่วยสำหรับปลูกถ่ายอวัยวะ ทุกคนต่างให้กำลังใจผู้ป่วยและภาวนาขอให้การผ่าตัดผ่านไปได้ด้วยดี พวกเราเฝ้าส่งผู้ป่วยผ่านหน้าประตูหอผู้ป่วยไป หน้าตาของเราสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี สำหรับการดูแลและประคับประคองผู้ป่วยรายนี้ได้อย่างปลอดภัยและไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนระหว่างการรอหัวใจดวงใหม่

ภายหลังการผ่าตัด เราทราบกันว่า ทุกอย่างผ่านไปด้วยดี คุณลุงปลอดภัยพร้อมกับได้รับหัวใจดวงใหม่ ปาฏิหาริย์ของพวกเราเกิดขึ้นแล้วจริง ๆ แต่ปาฏิหาริย์ครั้งนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้ถ้าไม่มีผู้บริจาคหัวใจที่มีค่าดวงนี้ ต้องขอบคุณผู้บริจาค ที่มีจิตอันเป็นกุศลอย่างยิ่ง ที่สละอวัยวะเพื่อต่อลมหายใจให้คุณลุงได้มีชีวิตต่อไป เราต่างพากันดีใจกับผู้ป่วย เวลาผ่านไปหลายวัน ในขณะที่ทุกคนทำงานกันตามปกติ เสียงกริ่งหน้าประตูดังขึ้น เมื่อประตูเปิดออก ชายคนหนึ่งนั่งรถเข็นเข้ามา เป็นคุณลุงนั่นเอง ทุกคนต่างพากันเข้าไปพูดคุยกับคุณลุง สีหน้าคุณลุงดูสดใส แข็งแรง มีน้ำมีนวล พร้อมกล่าวกับพวกเราว่า “พอดีคุณหมอจะให้กลับบ้านแล้วผมขออนุญาตคุณหมอมาเยี่ยมพวกเราอีกครั้ง” ทุกคนต่างยินดีที่ได้ยิน มันคือความสุขอย่างเปี่ยมล้น เมื่อได้เห็นผู้ป่วยได้รับการผ่าตัดหัวใจสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้ใกล้เคียงปกติอีกครั้ง

จากประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยรายนี้ทำให้ฉันตระหนักได้ว่า ผู้ป่วยแต่ละคนมีอาการ ความรุนแรง และข้อจำกัดที่แตกต่างกัน การมีเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัยในการรักษา ร่วมกับการดูแลโดยวิชาชีพและศิลปะของแพทย์และพยาบาลสำคัญในทุกๆ ขณะ โดยเฉพาะการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม ที่ต้องให้ความสำคัญทั้ง ร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณของผู้ป่วย ดังเช่นผู้ป่วยรายนี้ นอกจากการประคับประคองร่างกายให้สามารถดำเนินต่อไปได้โดยไม่เกิดภาวะแทรกซ้อน อีกสิ่งที่จะต้องเราต้องประคับประคองร่วมกันคือ จิตใจของผู้ป่วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของการรักษาและการพยาบาลบนพื้นฐานของความรู้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ความภาคภูมิใจที่ทำให้ผู้ป่วยผ่านช่วงวิกฤตของชีวิตไปได้ด้วยดี กลายเป็นแรงผลักดันที่จะขับเคลื่อนทำให้ฉันและทุกคนมุ่งมั่น ตั้งใจปฏิบัติงานในวิชาชีพต่อไป